

**PARTICULARITĂȚI ALE EFECTUĂRII UNOR ACȚIUNI DE
URMĂRIRE PENALĂ ÎN PROCESUL CERCETĂRII
INFRAȚIUNILOR DE INSOLVABILITATE INTENȚIONATĂ ȘI
INSOLVABILITATE FICTIVĂ**

**PARTICULARITIES OF CARRYING OUT CRIMINAL
INVESTIGATION ACTIONS IN THE PROCESS OF INVESTIGATING
INTENTIONAL INSOLVENCY AND FICTITIOUS INSOLVENCY
CRIMES**

DOI: 10.5281/zenodo.16443050

UDC: 343.352:343.98

Natalia JANU

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

E-mail: pro_natalia_81@mail.ru

ORCID: 0009 0006 5488 0308

Rezumat: *Stabilitatea dezvoltării economice și rezistența relațiilor de piață sunt unul dintre obiectivele principale ale oricărui stat. Unul dintre cele mai importante elemente ale economiei de piață este instituția falimentului (insolvabilității). Dezvoltarea rapidă a relațiilor de piață a determinat necesitatea unei reglementări legale adecvate pentru multe probleme, inclusiv cele legate de insolvabilitate. Redistribuția intensă a proprietății a dus la apariția unor noi modalități de sustragere a bunurilor. Generalizarea practicii de aplicare a normelor legale privind insolvabilitatea (falimentul) arată răspândirea pe scară largă a încercărilor de obținere a câștigului și beneficiilor pe căi ilegale prin utilizarea acestei forme de revitalizare a economiei. Gradul ridicat de pericol social al acțiunilor determinate de motivele de obținere a bunurilor prin intermediul insolvabilității a impus necesitatea ca legiuitorul să introducă modificări și completări corespunzătoare în Codul Penal, precum și să înăsprească răspunderea pentru comiterea infracțiunilor în domeniul insolvabilității. Stabilirea răspunderii penale pentru actele de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă a generat multe probleme în activitatea de aplicare a legii și în organizarea activității organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești, care și în prezent necesită o soluționare corespunzătoare. Acestea se referă și la problemele metodologiei investigării infracțiunilor legate de insolvabilitatea intenționată și insolvabilitatea fictivă. Or, este evident că organele de urmărire penală sunt insuficient pregătite pentru a face față infracțiunilor din domeniul insolvabilității. În mare parte, această stare a lucrurilor se datorează faptului că, până la momentul de față, în Republica Moldova nu a fost elaborată o metodologie având ca destinație descoperirea și investigarea actelor criminale de insolvabilitate. Aceste și alte circumstanțe, luate împreună, pun accent pe actualitatea cercetării efectuate în cadrul articolului.*

Cuvinte-cheie: *infracțiune, insolvabilitate intenționată, insolvabilitate fictivă,*

acțiune de urmărire penală, ofițer de urmărire penală, procuror, probe, cercetare la fața locului, documente, percheziție, ridicare, audiere, confruntare, bănuț, învinuit, martor, ofițer de investigații, măsuri speciale de investigații, specialist, procedee tactice.

Abstract: *The stability of economic development and the resilience of market relations are among the main objectives of any state. One of the most important elements of the market economy is the institution of bankruptcy (insolvency). The rapid development of market relations has necessitated appropriate legal regulation for many issues, including those related to insolvency. The intense redistribution of property has led to the emergence of new ways of asset concealment. The generalization of the application of legal norms regarding insolvency (bankruptcy) reveals the widespread attempts to gain profits and benefits through illegal means by using this form of economic revitalization. The high social danger of actions motivated by the desire to obtain assets through insolvency has made it necessary for the legislator to introduce corresponding amendments to the Penal Code and to tighten the liability for committing crimes in the area of insolvency. Establishing criminal liability for intentional insolvency and fictitious insolvency has generated many issues in the law enforcement activity and in the organization of the work of criminal investigation bodies and judicial authorities, which still require proper solutions. These also refer to the methodology issues related to investigating crimes connected with intentional insolvency and fictitious insolvency. It is evident that law enforcement agencies are insufficiently prepared to handle crimes in the area of insolvency. Largely, this situation is due to the fact that, until now, no methodology has been developed in the Republic of Moldova aimed at detecting and investigating criminal acts of insolvency. These and other circumstances, taken together, highlight the relevance of the research conducted in this article.*

Keywords: *crime, intentional insolvency, fictitious insolvency, criminal investigation action, criminal investigator, prosecutor, evidence, crime scene investigation, documents, search, seizure, hearing, confrontation, suspect, accused, witness, investigative officer, special investigative measures, specialist, tactical techniques.*

Introducere

Activitatea organelor cu atribuții în domeniul cercetării infracțiunilor se desfășoară în cadrul legal prevăzut de legislația procesual-penală. Însă, normele dreptului procesual-penal reglementează regulile de efectuare a acțiunilor de urmărire penală, dar nu conțin recomandări, procedee care ar permite majorarea ratei de eficacitate a acțiunilor de urmărire penală, o planificare și realizare corectă a acestora. Astfel de sarcini sunt soluționate de compartimentul criminalisticii denumit „tactica criminalistică” (Osoianu et.al., 2020, p. 10). Or, în opera de tragere la răspundere penală a persoanelor care au comis infracțiuni, criminalistica identifică și stabilește modalitățile efective de obținere a datelor necesare decelării stării de fapt și, în final, dovedirii comiterii infracțiunii sub toate cerințele sale legate de subiect, obiect și conținut constitutive (Stancu et.al., 2017, p. 5).

Investigarea infracțiunilor are loc în condiții specifice și adesea repetate: de timp, de loc, în anumite circumstanțe și relații dintre participanți etc. Uneori, este posibil și impactul altor factori, nu sunt conștientizați de către reprezentanții organelor de urmărire penală. Toate acestea influențează caracterul aplicării anumitor procedee tactice și lasă o amprentă asupra ordinii și specificului de efectuare a acțiunilor de urmărire penală în scopul stabilirii rapide și complete a adevărului în cadrul cauzelor penale (Комиссаров, 1987, p. 85).

Cercetarea cauzelor penale constituie, de obicei, un proces euristic complicat, deoarece organele de urmărire penală sunt antrenate în restabilirea, reconstituirea evenimentelor și faptelor, care s-au desfășurat în trecut și care nu pot fi sesizate imediat de către organele de urmărire penală. În afară de aceasta, spre deosebire de multe alte genuri de activitate umană, cercetarea presupune, de asemenea, o rezistență vădită sau tainică din partea persoanelor interesate de rezultatul procesului penal (infractorul însuși, complicii lui, rudele și alte persoane). Deseori, aceste persoane iau măsuri pentru a tăia urmele infracțiunii, uneltele și mijloacele utilizate la comiterea ei, obiectele și valorile agonisite pe cale ilicită. Activitatea organelor de urmărire penală se mai complică și prin faptul că infracțiunile sunt comise adeseori de persoane care au anumite cunoștințe din diverse domenii și unele deprinderi criminale. În virtutea acestui fapt, realizarea eficientă a sarcinilor cercetării reclamă din partea organelor de urmărire penală o înaltă măiestrie tactică, aplicarea cu pricepere a recomandărilor fundamentate științific (Gheorghiu, 2004, pp. 7-8), acest lucru fiind specific și pentru investigarea infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

În criminalistică, se face distincție între tactica acțiunilor inițiale de urmărire penală și tactica acțiunilor ulterioare de urmărire penală (Аверьянова et. al., 1999, pp. 689-690). Succesul în investigarea infracțiunilor depinde, în mare măsură, de faptul dacă acțiunile inițiale au fost întreprinse la timp și au fost realizate corespunzător. De asemenea, s-a constatat că eșecurile în efectuarea urmăririi penale apar, de obicei, încă din etapa inițială a investigației. Acest lucru subliniază importanța crucială a primei faze a urmăririi penale pentru întregul proces de investigare (Григорьев, 2002, p. 13).

În ceea ce privește etapa inițială a investigării infracțiunilor menționate, un rol deosebit de important îl are alegerea corectă a tacticii de desfășurare a acțiunilor de urmărire penală (Резван, 2004, p. 123). Domeniul la care ne referim (*cel al insolvabilității – n.n.*) are un impact particular asupra tuturor persoanelor fizice și juridice: oamenii de afaceri care se manifestă pe acest teren ca profesioniști – mai mult sau mai puțin – ca și toți ceilalți oameni care nu pot evita condiția de consumator, fiind supuși în fiecare zi consecințelor aplicării, dar și încălcării normelor juridice care îl reglementează, în tot soiul de modalități, unele banale, altele de factură mafiotă.

Firește, necesitatea abordării acestei tematici este dictată de amplificarea criminalității în afaceri (*inclusiv în domeniul insolvabilității fictive și al insolvabilității intenționate – n.n.*), care, din nefericire, este tot mai mult resimțită astăzi prin prejudiciile deosebite pe care le provoacă (Stancu, 2007, pp. 577-578). Or, actualmente, asigurarea criminalistică a cercetării faptelor infracționale legate de insolvabilitate se caracterizează printr-o elaborare insuficientă a unor baze teoretico-practice în această privință (Rusu et.al., 2023, p. 41).

Baza teoretico-metodologică a cercetării este constituită din principiile dialecticii materialiste, utilizând metodele sistematic-structurală și comparativ-juridică. Baza teoretică a cercetării este formată din lucrările cercetătorilor și practicienilor în dreptul penal și procesul penal și criminalistică. Baza normativă a cercetării a inclus: Codul de procedură penală al Republicii Moldova și unele prevederi ale Legii Insolvabilității, nr. 149 din 29.06.2012. De asemenea, a fost folosită și propria experiență de activitate în calitate de administrator pentru cazurile de insolvabilitate. Bazele dezvoltării unei metodicii speciale pentru investigarea insolvabilităților criminale și ale conturării specificului efectuării acțiunilor de urmărire penală în cazul acestora au la bază cercetări ale mai multor autori în domeniul procesului penal, criminalisticii și activității speciale de investigații. Ipotezele teoretice propuse, precum și recomandările cu o tentă criminalistică, reprezintă o bază informativă și metodologică complexă pentru elaborarea și implementarea măsurilor destinate consolidării luptei împotriva actelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Rezultate și discuții

Asigurării criminalistice a fazei investigațiilor inițiale a infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată în sunt specifice anumite activități legate de formarea și prezentarea cunoștințelor criminalistice referitoare la situațiile tipice de urmărire penală, de planificarea cercetării și trasarea unei liste orientative de acțiuni de urmărire penală (Rusu et.al., 2023, p. 49), care se caracterizează prin anumite particularități privind efectuarea lor.

Cercetarea la fața locului reprezintă actul de debut al investigațiilor, cu o evidentă semnificație în ansamblul preocupărilor consacrate soluționării unei cauze penale (Jitariuc, 2020, p. 61), având o importanță majoră și de neamănat. Minuțiozitatea efectuării ei în strictă conformitate cu anumite recomandări de ordin metodic servește drept garanție pentru cercetarea și descoperirea ulterioară a faptelor infracționale (Jitariuc et.al., 2025, p. 95).

Legea procesual-penală ne vorbește despre următoarele tipuri de cercetare: cercetarea locului faptei; cercetarea terenului; cercetarea locuinței sau a altor încăperi; cercetarea obiectelor; cercetarea documentelor etc. Cercetarea la fața locului în cadrul urmăririi penale reprezintă un complex de acțiuni investigative

desfășurate de către organul de urmărire penală, constând în percepția directă a proprietăților, stărilor, semnelor caracteristice și legăturilor obiectelor din lumea materială, cu scopul de a stabili locul faptei, de a studia circumstanțele acestuia, de a descoperi mijloacele infracțiunii și obiectele care pot constitui probe materiale, precum și alte circumstanțe care indică comiterea infracțiunii sau care sunt relevante pentru soluționarea corectă a cauzei penale.

În procesul de investigare a infracțiunilor legate de insolabilitate, cel mai frecvent se efectuează cercetări ale documentelor și ale încăperilor.

Cercetarea documentelor. Scopul cercetării documentelor este de a identifica și a înregistra semnele care le conferă statutul de probe materiale, precum și de a stabili existența informațiilor relevante pentru cauza penală. Chiar de la începutul urmăririi penale, este necesar să se clarifice următoarele: a) ce reprezintă documentul; b) cine și unde îl păstrează; c) aspectul exterior al documentului și datele sale de identificare; d) proveniența documentului, de la cine a ajuns la destinatar. În cazurile necesare, pentru a spori eficiența cercetării documentelor, se recomandă să se solicite ajutorul unui specialist corespunzător (criminalist, contabil etc.) (Аверьянова et.al., 1999, pp. 368-369). Documentele ridicate în cadrul examinării operative în procesul cercetării locului faptei sau în procesul percheziției și ridicării urmează a fi examinate mai detaliat în condiții de staționar (Jitariuc, 2022, p. 104).

Cercetarea încăperilor. În ceea ce privește particularitățile tacticii de cercetare a încăperilor în cadrul investigării infracțiunilor de insolabilitate, se poate observa următoarele. Cercetarea încăperii din cadrul unei organizații se efectuează în prezența unui reprezentant al administrației organizației respective. În cazul în care nu este posibilă asigurarea participării acestuia la acțiunea de cercetare, acest fapt trebuie consemnat în procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală.

Cercetarea încăperilor întreprinderii debitoare reprezintă una dintre acțiunile investigative necesare în cadrul investigării insolabilității criminale. Scopul principal al acestei cercetări este de a stabili: 1) conformitatea încăperilor cu destinația lor specifică; 2) existența, dimensiunile și utilizarea efectivă a acestor încăperi; 3) existența altor organizații în cadrul întreprinderii și caracterul activității lor economice sau a altor activități.

Obiectivele cercetării încăperilor depind de domeniul și amploarea activității antreprenoriale investigate. Ofițerul de urmărire penală trebuie să asigure participarea unui specialist corespunzător (merceolog, inginer constructor, tehnolog, agronom, economist, inginer programator etc.). Dacă este necesar, specialiștii pot utiliza mijloace tehnice pentru a detecta, înregistra și ridica obiectele sau urmele găsite în locul lor de descoperire (Россинская, 2002, p. 73; Гаврилов, 2001, p. 228).

Percheziția este apreciată ca o acțiune de urmărire penală și de tactică

criminalistică ce constă în examinarea constrânsă a încăperilor, edificiilor, zonelor de localități ori a persoanelor în scopul depistării și ridicării obiectelor sau documentelor cu importanță probantă pentru cauza penală cercetată (Gheorghiță, 2017, p. 445).

Percheziția este o acțiune investigativă frecvent utilizată în cadrul investigării falimentelor infracționale. Aceasta reprezintă un act procesual de căutare forțată a unor obiecte, realizat cu scopul de a descoperi și ridica instrumentele infracțiunii, obiectele, documentele și valorile care pot avea relevanță pentru cauză. Percheziția poate fi efectuată și pentru a descoperi persoane căutate sau cadavre.

În cadrul percheziției, pot fi deschise orice încăperi, dacă proprietarul refuză să le deschidă de bunăvoie. Totuși, nu trebuie permisă deteriorarea bunurilor fără a exista o necesitate justificată.

Percheziția în cazul infracțiunilor analizate este, de obicei, planificată pe teritoriul întreprinderii debitoare, precum și la locuința directorului, a contabilului-șef sau a altor persoane care ar putea deține obiecte, documente sau valori relevante pentru infracțiunea investigată. La efectuarea percheziției pot fi prezenți un apărător, precum și avocatul persoanei ale cărei încăperi sunt supuse percheziției.

Având în vedere caracterul forțat al percheziției, care limitează drepturile cetățenilor la inviolabilitatea locuinței și la confidențialitatea corespondenței, ofițerul de urmărire penală și ceilalți participanți la percheziție sunt obligați să prevină divulgarea faptelor ce țin de viața privată a persoanelor percheziționate, a secretelor lor personale și de familie, precum și a circumstanțelor legate de viața privată a altor persoane.

Sursele de informații pentru determinarea condițiilor tactice de pregătire a percheziției pot include procesele-verbale ale acțiunilor de urmărire penală (cercetarea locului faptei, audierea părților vătămate și a martorilor), rapoartele experților, actele de revizie, concluziile specialiștilor și altele.

Dacă percheziția poate fi amânată pentru o perioadă, este oportun să se adune informații mai detaliate despre persoana supusă percheziției și despre cei care locuiesc cu aceasta, cu ajutorul ofițerilor de investigații. De asemenea, trebuie să se stabilească, dacă este posibil, supravegherea persoanei vizate de percheziție și să se afle dacă aceasta deține arme și dacă este capabilă să opună rezistență celor care efectuează percheziția sau reținerea. În acest scop, ofițerul de urmărire penală dă indicații scrise ofițerilor de investigații.

În orice caz, trebuie avut în vedere faptul că persoana supusă percheziției, anticipând posibilitatea acesteia, se va pregăti temeinic pentru ea. Din punct de vedere psihologic, este important ca ofițerul de urmărire penală să fie capabil să modeleze acțiunile persoanei percheziționate, să asigure, din punct de vedere tactic, sistematicitatea căutării și să analizeze comportamentul celor supuși

percheziției (Аверьянова et.al., 1999, p. 589).

Cel mai important procedeu tactic al percheziției rămâne factorul surpriza, care presupune confidențialitatea deciziei de a o efectua și sosirea discretă a participanților la percheziție la locul acesteia. Ofițerul de urmărire penală trebuie să prezinte documentele sale proprietarului încăperii, să anunțe percheziția și să-l informeze cu privire la hotărârea (sau decizia instanței) de efectuare a percheziției. Este necesar să se stabilească identitatea tuturor celor prezenți pe obiectul percheziționat, să le fie explicate drepturile și obligațiile, iar proprietarului să i se ofere posibilitatea de a preda voluntar obiectele, documentele și valorile căutate.

Dacă acestea sunt predate voluntar și ofițerul de urmărire penală nu bănuiește ascunderea obiectelor căutate, atunci el poate să se limiteze la ridicarea acestora și să nu efectueze percheziția. Totuși, predarea voluntară a obiectelor căutate nu constituie un obstacol pentru continuarea percheziției planificate.

Percheziția efectuată în cadrul investigării insolvabilităților criminale prezintă anumite particularități, constând în faptul că, pe lângă valorile materiale ridicate pentru asigurarea despăgubirilor și a cheltuielilor judiciare, atenția principală se concentrează asupra căutării documentelor și a diferitelor obiecte relevante pentru cauza penală. Printre astfel de obiecte se numără, de exemplu, sigiliile, ștampilele și alte elemente care pot avea legătură cu infracțiunea investigată (Резван, 2004, p. 135).

După percheziție, se întocmește un proces-verbal în care se indică locul și circumstanțele în care au fost descoperite obiectele, documentele și starea acestora. Dacă, în timpul percheziției, antreprenorul încearcă să distrugă sau să ascundă obiectele sau documentele care urmează a fi ridicate, acest lucru trebuie menționat în procesul-verbal, cu o descriere a măsurilor luate pentru a preveni acest lucru.

Ridicarea de obiecte și documente reprezintă o activitate procedurală consacrată colectării probelor materiale ale infracțiunii, care constă în cererea și ridicarea silită a anumitor obiecte și documente ce prezintă interes pentru cauză, aflate în posesia persoanelor fizice sau juridice (Doraș, 2011, p. 355). Ridicarea de obiecte, înscrisuri sau date informatice ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal, act procesual distinct de percheziție, se efectuează atât în condițiile stabilite de lege, cât și cu respectarea regulilor de tactică criminalistică (Stancu et.al., 2017, p. 173).

Ridicarea documentelor contabile și altor documente are o importanță semnificativă în cadrul investigării insolvabilității criminale. Temeiurile pentru efectuarea ridicării sunt datele factuale stabilite în timpul urmăririi penale, conform cărora se știe exact unde și la cine se află anumite obiecte și documente relevante pentru cauza penală. Ridicarea obiectelor și documentelor care conțin informații confidențiale de stat sau alte secrete protejate de lege se efectuează de

către organul de urmărire penală, în baza autorizărilor corespunzătoare.

Ridicarea documentelor care conțin informații despre depozitele și conturile persoanelor fizice în bănci și alte instituții financiare se efectuează pe baza unei hotărâri judecătorești. Dacă acțiunea de urmărire penală se desfășoară într-o încăpăre a unei organizații, trebuie să fie prezent un reprezentant al administrației acesteia. La ridicarea documentelor contabile, obiectelor și bunurilor al căror valoare este greu de stabilit, trebuie asigurată participarea unui specialist corespunzător, care poate atrage atenția ofițerului de urmărire penală asupra anumitor semne ale obiectelor relevante în legătură cu evenimentul investigat (Яблоков, 1997, p. 443).

Înainte de a începe ridicarea obiectelor, ofițerul de urmărire penală oferă persoanei în cauză posibilitatea de a preda voluntar obiectele și documentele care urmează a fi ridicate. În caz de refuz, acesta poate efectua ridicarea în mod forțat. Dacă obiectele necesare nu sunt găsite la fața locului, ofițerul de urmărire penală nu are dreptul să efectueze căutări suplimentare fără a emite anterior o hotărâre motivată privind efectuarea percheziției.

Se disting următoarele tipuri de ridicare: ridicarea obiectelor și documentelor; ridicarea obiectelor și documentelor care conțin informații confidențiale de stat sau alte secrete protejate de lege; ridicarea documentelor care conțin informații despre depozitele și conturile persoanelor fizice în bănci și alte instituții financiare (Резван, 2004, pp. 124-125).

În cazul unui număr mare de documente ridicate, se întocmește o descriere (listă) detaliată a acestora, care se anexează la procesul-verbal al ridicării, iar documentele ridicate sunt sigilate. Procesul de ridicare este planificat și efectuat imediat, în biroul firmei, în locurile de depozitare ale documentelor și valorilor materiale, precum și la locuința bănuțului sau învinuțului.

Din punct de vedere tactic, ar fi corect ca ofițerul de urmărire penală, înainte de a începe ridicarea, să întrebe persoana în încăpărea căreia se desfășoară acțiunea de urmărire penală dacă dorește ca apărătorul sau avocatul să fie prezent în timpul ridicării, în cazul în care ridicarea nu are loc la domiciliul bănuțului (învinuțului)(Власенко et.al., 2003, p. 159).

Specificitatea ridicării în cazurile de insolvabilitate intenționată sau insolvabilitate fictivă constă în faptul că aceasta ar trebui să fie efectuată nu doar la debitor, ci și la creditor, precum și la alte persoane care au legături financiare sau economice cu debitorul. Desigur, nu este posibil să se întocmească o listă exhaustivă a tuturor locurilor unde pot fi ridicate obiectele relevante. În fiecare caz concret, ofițerul de urmărire penală trebuie să se consulte cu un specialist corespunzător și cu alte persoane competente, cum ar fi, de exemplu, reprezentanții Inspectoratului fiscal. Acest lucru va asigura o abordare adecvată și eficientă a ridicării, având în vedere complexitatea și natura cazurilor de faliment criminal.

Atât în pregătirea, cât și în desfășurarea procesului de ridicare, trebuie avut în vedere că nu este suficient să se recurgă doar la ajutorul unui specialist contabil. De exemplu, pentru extragerea suporturilor de informație de pe dispozitivele electronice, pentru asigurarea integrității informațiilor necesare și pentru ridicarea lor într-o manieră tactică corectă, poate fi necesară asistența unui specialist în tehnologia informației. Acest specialist va putea asigura că datele sunt extrase în mod corect și că nu vor fi deteriorate sau alterate în timpul procesului de ridicare. Or, în virtutea acestui fapt, trebuie să reținem, în special, faptul că probele electronice reprezintă informații ca valoare doveditoare, care sunt stocate, prelucrate sau transmise prin intermediul unui sistem informatic. Ele se produc în mediul informatic și constituie rezultatul transformării informației computerizate în urma ștergerii, copierii, blocării, modificării sau a oricărei alte intervenții în funcționarea mijloacelor de stocare, prelucrare sau transmitere a datelor informatice sau a rețelei de comunicații. Printre particularitățile acestor categorii de probe este că, aparent, ele nu sunt evidente, sunt volatile, fiind conținute în echipamente informatice, nu sunt obiecte tangibile și au, de regulă, o anumită valoare material (Purici, 2018, pp. 148-149).

Audierea este una dintre cele mai frecvente și complexe acțiuni de urmărire penală în cadrul investigării actelor criminale de insolvabilitate. Ea reprezintă unul dintre principalele instrumente procesuale pentru obținerea și verificarea informațiilor probatorii despre infracțiune. Audierea este actul procedural prin care anumite persoane (martori, bănuți, învinuți etc.) cu privire la care există o certitudine, fie o presupunere că dețin informații în legătură cu infracțiunea sau cu făptuitorul acesteia, sunt chemate să dea relații sau explicații în fața organelor judiciare penale (Ciopraga, 1996, p. 150; Doltu et.al., 2004, p. 65). Obiectul audierii poate include și circumstanțe care au favorizat comiterea actului infracțional, precum și orice alte date relevante pentru stabilirea adevărului în cazul investigat (Jitariuc et.al., 2025, p. 408).

Audierea martorilor. Printre martorii care trebuie audiați în cadrul investigării insolvabilității fictive sau intenționate se numără angajații întreprinderii, auditorii, revizorii, administratorii judiciari, angajații Inspectoratului fiscal, lucrătorii organizațiilor care au relații de parteneriat cu întreprinderea debitoare, precum și rudele conducătorilor întreprinderii debitoare.

Specificitatea situației de investigare a insolvabilităților infracționale adaugă complexitate interogatoriilor angajaților din contabilitatea întreprinderii debitoare ca martori. Acest lucru se explică prin faptul că nu poate fi exclusă posibilitatea ca contabilul să fie tras la răspundere penală ca complice la infracțiune. De aceea, audierea acestora trebuie realizată cu o atenție deosebită, având în vedere riscurile de implicare personală în actele infracționale investigate.

Audierea bănuیتului, învinuitului, din punct de vedere tactic, trebuie să plece de la premisa că aceștia nu sunt obligați să depună mărturii în legătură cu cazul și nu vor răspunde penal pentru declarațiile false sau pentru refuzul de a depune mărturii. Cu toate acestea, ofițerul de urmărire penală (procurorul) nu trebuie să adopte o atitudine indiferentă față de faptul dacă bănuitul (învinuitul) face sau nu mărturii adevărate despre infracțiunea comisă de acesta. Interogatoriul trebuie să fie condus într-un mod activ și ferm, încercând să obțină informații relevante pentru clarificarea faptei și stabilirea adevărului.

În cadrul investigării infracțiunilor de insolvabilitate, există anumite particularități tactice în audierea bănuیتului (învinuitului). Pentru ca interogatoriul să dea rezultatele dorite, acesta trebuie să fie pregătit cu atenție. Este necesar să se studieze materialele dosarului, în special circumstanțele care urmează a fi abordate în timpul interogatoriului. Planul audierii va fi eficient dacă va reflecta și va lua în considerare legătura dintre datele de urmărire penală și cele operativ-investigative: starea psihologică a persoanei audiate; ce cunoaște aceasta despre rezultatele urmăririi penale; ce linie de apărare a ales bănuitul (învinuitul); ce relații de serviciu și personale are bănuitul (învinuitul) cu conducătorul întreprinderii, cu vicepreședinții, cu directorul financiar-contabil, cu alți membri ai personalului (parteneri de afaceri, creditori).

De obicei, la momentul audierii, există dovezi care, cu un grad mare de probabilitate, sugerează implicarea bănuیتului în comiterea altor infracțiuni. Din punct de vedere tactic, este corect ca ofițerul de urmărire penală să încerce să implice bănuitul într-o relatare liberă, care să treacă într-un dialog, în cadrul căruia ofițerul de urmărire penală poate prezenta dovezi ale căror veridicitate a fost deja stabilită.

În timpul interogatoriului, este mai bine să se înceapă prin prezentarea dovezilor legate de fapte mai puțin semnificative, deoarece bănuitul va fi mai predispus să ofere declarații adevărate despre aceste aspecte. De exemplu, întrebările pot fi legate de dificultățile întâmpinate în activitatea de afaceri, riscurile legate de livrări eșuate, deteriorarea produselor, incompetența bănuیتului, a personalului său contabil etc. Aceste întrebări vor ajuta la crearea unui climat de încredere și vor facilita obținerea de informații relevante.

Pentru a desfășura cu succes audierea învinuiților care dau declarații evident false, trebuie să se concentreze eforturile pe obținerea unor declarații adevărate, cel puțin de la unul dintre complici. Din punct de vedere tactic, este esențial să se exploateze contradicțiile interne dintre învinuiți, stimulând trăsăturile pozitive ale persoanei care furnizează mărturii veridice. Acest lucru poate crea un climat de concurență între complici și poate încuraja unul dintre aceștia să colaboreze cu autoritățile, furnizând informații care să ajute la clarificarea cazului

Un element esențial al tacticii interogatoriului în astfel de situații este

formularea întrebărilor care detaliază circumstanțele evenimentului și clarifică rolul fiecărei persoane în comiterea anumitor acțiuni. Aceste întrebări ajută la reconstruirea faptelor și la evidențierea implicațiilor fiecărui participant. Dacă este necesar, pentru a demasca mărturiile false, procurorul poate, din motive tactice, să adreseze întrebări suplimentare, monitorizând reacțiile persoanei interogate la răspunsuri. Aceasta îi va permite să observe posibilele incoerențe în declarațiile învinutului și să stabilească dacă declarațiile sunt consistente cu probele existente. Controlul reacțiilor poate fi o metodă eficientă de a identifica tentativele de înșelăciune și de a obține informații corecte (Резван, 2004, pp. 146-147).

Atunci când există un grup de bănuți (învinuți) într-o cauză penală, ofițerul de urmărire penală (procurorul) trebuie să stabilească care dintre aceștia va fi interogat primul. Această decizie depinde de rolul pe care l-a avut fiecare bănuț (învinut) în activitatea infracțională comună, precum și de gravitatea pedepsei pentru fapta comisă, dovezile care îi dovedesc vinovăția, relațiile cu ceilalți participanți la infracțiune, comportamentul lor pe parcursul urmăririi penale etc.

Confruntarea. În calitatea sa de acțiune de urmărire penală, confruntarea reprezintă un element important, deținând o relevanță deosebită în confirmarea și respingerea diverselor versiuni expuse în cursul urmăririi penale. Confruntarea, are ca obiectiv principal elucidarea circumstanțelor veridice ale cazului și eliminarea inconsistentele semnificative identificate în declarațiile anterioare ale martorilor, bănuților și învinuților (Hegheș et.al., 2024, p. 79).

În opinia lui V. Bercheșan V., confruntarea reprezintă aceeași audiere, care se constituie într-un procedeu probatoriu complementar în care, prin derogare de la dispozițiile legii procesuale penale, persoanele sunt audiate una în prezența celeilalte, în legătură cu faptele, împrejurările sau problemele în care au apărut contradicții esențiale (Bercheșan, 2002, pp. 126-127).

Organizarea unei confruntări nu ridică dificultăți majore din punct de vedere tactic în cadrul urmăririi penale legate de infracțiunile de insolvabilitate. Aceasta se datorează, în mare parte, caracteristicilor specifice ale acestei tipologii de infracțiuni, unde de obicei există dovezi clare sau informații relevante care pot fi clarificate printr-o confruntare directă între martori, bănuți, învinuți sau alți participanți.

În cazul unei decizii pozitive privind posibilitatea organizării unei confruntări, este esențial să se efectueze o pregătire tactică adecvată, luând în considerare mai mulți factori cheie. Aceștia includ statutul procesual al participanților, calitățile lor psihologice, starea lor emoțională, poziția administrativă, rolul pe care fiecare îl joacă în cadrul cazului, precum și importanța contradicției care trebuie rezolvată.

În plus, ofițerul de urmărire penală trebuie să stabilească necesitatea

participării unui ofițer de investigații la confruntare, să aleagă momentul cel mai potrivit pentru desfășurarea acțiunii de urmărire penală, când este oportun să se prezinte dovezile. Trebuie să ținem cont de faptul că confruntarea este o acțiune de urmărire penală complexă din punct de vedere al organizării și al psihologiei interacțiunii participanților. Trebuie să reținem că, din punct de vedere psihologic, confruntarea ca acțiune de urmărire penală reprezintă un instrument eficient pentru prevenirea acțiunilor de contracarare din partea persoanelor interesate. Pentru ofițerul de urmărire penală, pregătirea și desfășurarea confruntării sunt întotdeauna legate de un anumit risc tactic. Din acest considerent, urmează a fi luată în considerare posibilitatea ca una dintre persoanele audiate să-și modifice declarațiile, să repete declarațiile anterioare sau să ajungă la un acord tacit cu ceilalți participanți pentru a refuza să depună mărturie.

În astfel de situații, este oportun să se explice persoanelor audiate importanța prezentării declarației adevărate și cea a recunoașterii sincere, să se explice care dintre circumstanțele evenimentului infracțional pot fi considerate ca atenuante. Or, în cazul de față, o noutate tactică eficientă o reprezintă efectuarea unei confruntări fără contactul vizual direct între cele două părți participante la această acțiune de urmărire penală (Перцова, 2002, p. 74).

Concluzii

În încheierea analizei particularităților tactice ale efectuării unor acțiuni de urmărire penală în procesul de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate, trebuie menționat că una dintre cele mai importante condiții pentru desfășurarea oricărei acțiuni de urmărire penală este respectarea strictă a normelor legislației procesuale penale. Prin urmare, merită o atenție deosebită procedeele tactice legate de drepturile individului la inviolabilitatea locuinței, viața privată, dreptul la apărare, precum și garantarea contradictorialității și a egalității părților la faza de urmărire penală.

Sarcinile cercetării la fața locului depind de domeniul și amploarea activității economice investigate. Ofițerul de urmărire penală trebuie să asigure participarea unui specialist corespunzător (merceolog, inginer constructor, tehnolog, agronom, economist, inginer programator etc.). Dacă este necesar, specialiștii pot utiliza mijloace tehnice pentru a descoperi, fixa și ridica obiectele și urmele de la locul descoperirii acestora.

Percheziția efectuată în cadrul investigării insolvabilităților infracționale are unele particularități specifice, constând în faptul că, pe lângă bunurile imobile ridicate în scopul asigurării despăgubirii prejudiciilor și cheltuielilor judiciare, atenția principală este mai acordată și căutării documentelor și a diferitelor obiecte care au legătură cu cazul. Specificitatea ridicării în cazurile de insolvabilitate fictivă sau insolvabilitate intenționată constă în faptul că este oportun să fie efectuată nu doar la debitor, ci și la creditor, alte persoane care au

legături financiare sau economice cu debitorul.

Caracterul specific al situației de investigare a actelor de insolvabilitate infracționale adaugă complexitate audierii angajaților departamentului de contabilitate al întreprinderii-debitor în calitate de martori. Acest lucru se explică prin faptul că nu este exclusă tragerea la răspundere penală a contabilului în calitate de complice al infracțiunii.

În investigarea categoriei analizate de infracțiuni, există particularități și în tactica audierii. Pentru ca interogatoriul bănuیتului (învinitului) să aducă rezultatul dorit, el trebuie să fie pregătit cu atenție și minuțiozitate. Este necesar să se studieze materialele cauzei penale, în special, circumstanțele în legătură cu care se preconizează audierea bănuیتului (învinitului).

De asemenea, în investigarea infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, trebuie de menționat că, din punct de vedere tactic, este important, pe de o parte, să se asigure în mod oportun participarea specialistului în anumite acțiuni de urmărire penală, pe de altă parte, competența specialistului, și, în al treilea rând, abilitatea reprezentantului organului de urmărire penală de a formula corect și în ordine logică întrebările care necesită a fi soluționate în raport cu evenimentul cercetat.

Referințe bibliografice:

1. Bercheșan V. Cercetarea penală. Îndrumar complet de cercetare penală. Editura și Tipografia „Icar”. București, 2002.
2. Ciopraga A. Criminalistica. Tratat de tactică. Ed. Gama. Iași, 1996.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
4. Doltu I., Drăghici V., Negip M. Martorul în procesul penal. Ed. Lumina Lex. București, 2004.
5. Doraș S. Criminalistică. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011.
6. Gheorghită M. Tezele generale ale tacticii criminalistice. Ed. ARC. Chișinău, 2004.
7. Gheorghită M. Tratat de criminalistică. (F. E. -P. „Tipografie Centrală”). Chișinău, 2017.
8. Hegheș N.-E., Jitariuc V. Confrontation: Procedural-Criminal and Tactical-Criminalistic Aspects. În: Scientia moralitas, vol. 9, nr. 1, USA, Beltsville, 2024.
9. Jitariuc V. Theoretical and Practical Reflections on the Use of Audio and Video Recordings in the Crime Scene Investigation. În: Romanian Journal of Forensic Science, nr.21(125), București, 2020.
10. Jitariuc V. Metodica investigării infracțiunilor de trafic de ființe umane. Monografie. Pro Universitaria, București, 2022.

11. Jitariuc V., Rusu V. Tratat de criminalistică. Partea a II-a. Tactica criminalistică. Ed. Pro Universitaria. București, 2025.
12. Legea insolabilității, nr. 149/2012, din 29.06.2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2012, nr. 193-197 [online] [accesat 10.12.2024]. Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123197&lang=ro.
13. Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C. tactica acțiunilor de urmărire penală. Ed. Cartea Militară. Chișinău, 2020.
14. Purici S. Metodica cercetării infracțiunilor din domeniul informaticii. Monografie. Chișinău, 2018.
15. Rusu V., Janu N. Faza investigațiilor inițiale a faptelor de insolabilitate fictivă și insolabilitate intenționată. În: *Revista Română de Criminalistică*. Volumul XXIV, Nr. 1, martie 2023.
16. Stancu Em. Tratat de criminalistică. Ediția a IV-a. Ed. Universul Juridic. București, 2007.
17. Stancu Em., Manea T. Tactica criminalistică (I). Curs universitar. Ed. Universul Juridic. București, 2017.
18. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика. Учебник. / Под редакцией Р. С. Белкина. М., 1999.
19. Власенко Н. В., Краснов А. Н. Современные проблемы обеспечения прав участников следственных действий // *Защита прав личности в уголовном праве и процессе* / Под ред. Н. А. Лопашенко, С. А. Шейфера. Саратов, 2003.
20. Гаврилов М. В., Иванов А. Н. Особенности осмотра места происшествия при расследовании преступлений в сфере компьютерной информации // *Российская юридическая доктрина в XIX веке: проблемы и пути их решения*. Саратов, 2001.
21. Григорьев В. Н., Прушинский Ю. В. Первоначальные действия при получении сведений о преступлении (процессуальные и организационно-правовые формы). М., 2002.
22. Комиссаров В. И. Теоретические проблемы следственной тактики. Саратов, 1987.
23. Криминалистика: Учебник / Под ред. Н. П. Яблокова. М., 1997.
24. Петрова А. Н. Противодействие расследованию и меры его преодоления. Волгоград, 2002.
25. Резван П. А. Методика расследования криминальных банкротств. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Волгоград, 2004.
26. Россинская Е. Р. Использование специальных знаний по новому УПК России // *Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации: проблемы практической реализации*. Краснодар, 2002.